

PROF. DR. MURAT ÖZBAY'IN TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ÜZERİNE ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER ADLI ESERİ ÜZERİNE

Nurşat BİÇER*

1. Prof. Dr. Murat Özbay'ın Hayatı ve Eserleri

1962 yılında Konya'nın Ereğli ilçesinde doğan Özbay, ilkokulu Ereğli'de bitirir. 1980 yılında Sivas Pamukpınar Öğretmen Lisesinden mezun olur. Yükseköğrenimini 1984'te Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamlar. Yedek subaylık hizmetini müteakip, Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde Bolu ve Sivas'ta öğretmen olarak çalışır. 1988'den 1998'e kadar Gazi Üniversitesinde Türk Dili Okutmanı olarak görev yapar. Bu yıllarda Tıp, Eczacılık, Gazi Eğitim, Teknik Eğitim, Ticaret ve Turizm, İktisadî ve İdarî Bilimler, Hukuk, Fen - Edebiyat fakültelerinde "Türk Dili", "Konuşma Eğitimi", "Yazı Yazma Teknikleri" derslerini okutur.



Prof. Dr. Murat ÖZBAY Gazi Üniversitesindeki odasında

Türkiye'de ilk olarak 1989'da Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde açılan Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Bilim Dalında *Televizyonla Türkçe Öğretimi* başlıklı teziyle 1991 yılında yüksek lisans, 1995'te de *Ankara Merkez Ortaokullarındaki Üçüncü Sınıf*

* Arş. Gör.; Atatürk Üniversitesi, KKEF, Türkçe Eğitimi Bölümü, nursatbicer@gmail.com.

Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri Üzerine Bir Araştırma adlı teziyle doktora öğrenimini tamamlar. Adı geçen bilim dalının yüksek lisans ve doktora öğretim programlarının hazırlanmasında görev alır. Aynı bilim dalının 1992 yılında Gazi Eğitim Fakültesinde “Türkçe Öğretmenliği” adıyla kuruluşu esnasında da program geliştirme yönünden katkılar sağlar.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Bölümünün lisans, yüksek lisans ve doktora öğretim programlarını hazırlar.

Gazi Üniversitesi TÖMER’de yurt dışından gelen öğrencilere “Okuma”, “Yazma”, “Konuşma”, “Dinleme” ve “Dil Bilgisi” dersleri verir

1998 yılında Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümüne “Yardımcı Doçent Doktor” olarak atanır. Bu bölümde “Okuma Teknikleri”, “İki Dillilere Türkçe Öğretimi”, “Yabancılar Türkçe Öğretimi”, “Türkçe Öğretimi Tarihi”, “Türkçe Öğretimi Metotları”, “Çocuk Edebiyatı”, “Dinleme Teknikleri” derslerini verir.

2003 yılında Afganistan Cumhuriyeti Kabil Üniversitesi Dil ve Edebiyat Fakültesi Türkçe Bölümünün kuruluşunda “Program Geliştirme”, “Öğretim Elemanı Eğitimi” ve “Eğitim Ortamı Oluşturma” çalışmalarını yürütür.

2004 yılında Moldova Cumhuriyeti Gagauz Yeri Özerk Bölgesi’nde Komrat Devlet Üniversitesi Millet Kültürü Fakültesi Türkoloji Bölümünün kuruluş faaliyetlerini yürütür ve bu bölümün öğretim programını hazırlar. Aynı ülkede Kişinev Devlet Üniversitesi Yabancı Diller Fakültesi Türkçe - İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümünde “Öğretim Elemanı Eğitimi”, “Program Geliştirme” ve “Eğitim Ortamı Oluşturma” çalışmalarında görev alır.

2005 yılında Makedonya ve Kosova’da Türkçe öğretimi; Azerbaycan’da eğitim sistemi ve ana dili öğretimiyle ilgili araştırma projelerini yürütür. 2007 yılında Fransa’daki, 2012 yılında ise Avustralya ve Yeni Zelanda’daki Türk çocuklarının eğitim ve ana dili problemleri üzerine araştırma ve incelemeler yapar.

Başkent Üniversitesinde “Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri”, “Dinleme Eğitimi”, “Metin Bilgisi”; TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesinde “Dinleme -Anlama Eğitimi”; KKTC Yakın Doğu Üniversitesinde lisans düzeyinde “Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri”, “Metin Bilgisi”, yüksek lisans düzeyinde “Alan Uzmanlık Dersi” ve “Türkçe Öğretimi Tarihi”; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesinde “Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri” derslerini verir.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalının öğretim programını hazırlar. Bu ana bilim dalında “Türkçe Öğretimi Tarihi”, “Ana Dili Öğretimi Metotları”, “Anlama Teknikleri” ve “Anlatma Teknikleri” derslerini verir.

KKTC Yakın Doğu Üniversitesi ile Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dallarının lisansüstü öğretim programlarını hazırlar. Millî Eğitim Bakanlığının düzenlediği hizmet içi eğitim kurslarında görev alır. Çeşitli kamu ve özel eğitim kurumlarında Türkçe öğretimi, iletişim, imla eğitimi seminerleri verir. 2001 yılında Türkçe Eğitimi alanında “Doçent” unvanını alır.



Prof. Dr. Murat ÖZBAY Erzurum Mecidiye Tabyası'nda (C. ALYILMAZ Arşivi)

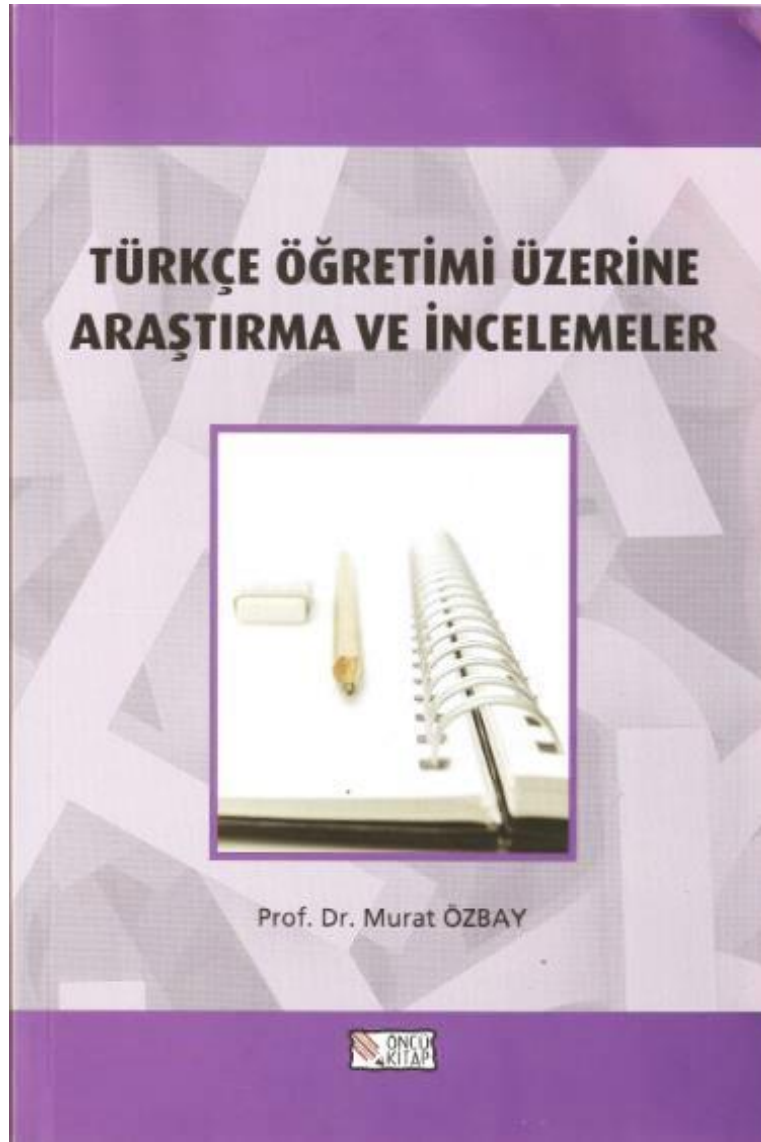
Türkçe öğretimiyle ilgili pek çok makalesi; yazar, editör ve danışman olarak 78 kitapta imzası bulunan Özbay, 2006 yılında bu alanın ilk profesörü olur. Kitaplarından bazıları: İlköğretim Okulları Türkçe Ders Kitabı VI, VII, VIII (Musa Çifçi ile), Liseler İçin Kompozisyon II, III, IV (Komisyon), Yüksek Öğretim İçin Türk Dili (Ayşe Özbay ile), Türkçe Öğretiminde Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi (Ayşe Özbay ile), Edebiyat I, II, III, IV (Komisyon), Liseler İçin Türk Dili I, II, III (Komisyon), Türkçe Öğreniyoruz- ORHUN- Dil Öğretim Seti (Fahri Temizyürek ile), Türkçe Öğreniyoruz-GÜNEŞ- Dil Öğretim Seti (Fahri Temizyürek ile), İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileri, Türkçe Öğretimi Bibliyografyası, Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi, Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi, Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I, Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II, Anlama Teknikleri I: Okuma Eğitimi, Anlama Teknikleri II: Dinleme Eğitimi, Türkiye Adalet Akademisi Hâkim ve Savcı Adaylarının Yazma Becerileri, KKTC Ortaokul Öğrencilerinin Okuma ve Yazma Becerileri, Yazma Eğitimi (Komisyon), Yabancılarla Türkçe

Öğretimi İçin Ölçme ve Değerlendirme Soruları (Komisyon), Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi (Komisyon), Türkçe Öğretimi Kaynakçası, Türkçe Öğretimi Yazıları.

Özbay, evli ve iki çocuk babasıdır.

2. *Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler*

Prof. Dr. Murat Özbay, 2013 yılında çıkan *Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler* adlı kitabında doktora öğrencileriyle birlikte çeşitli dergilerde yayımlanan makalelerini ve sempozyumlarda sunulan bildirilerini bir araya getirmiştir. 2010 yılında yayımladığı Türkçe Öğretimi Yazıları adlı kitabından farklı olarak diğer makalelerini ve sempozyum bildirilerini toplamıştır. Türkçe öğretiminin çeşitli dallarına ilişkin birbirinden değerli yazıların kronolojik olarak toplandığı bu eser Türkçe öğretimi alanında çalışan araştırmacılar için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.



Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler adlı eserin ön kapak görüntüsü

Özbay, kitabın yazılış gayesini şu sözlerle açıklamıştır:

“Yirmi beş yıldan beri Türkçe öğretimi üzerine çalışmam ve Türkçe eğitimi alanının ilk bilim uzmanı, ilk doktoru, ilk doçenti ve ilk profesörü olmam sebebiyle gerek kitaplarım gerekse makalelerim öğrenci, öğretmen ve araştırmacılar tarafından sürekli olarak aranmaktadır” (s. 6).

Yukarıda da belirtildiği gibi bu eser; makale ve bildirilere ulaşmak isteyen kişilere böyle bir kolaylık sağlamak amacıyla yazılmıştır.

Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler adlı kitap “Prof. Dr. Murat Özbay” başlığı altında Özbay’ın öz geçmişi verilerek başlamıştır.

Eserin “Ön Söz” bölümünde Türkçe öğretiminin önemi ve amacına yer verilerek hazırlanan eserin içeriğine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu bölümde eserin önemiyle ilgili şu sözler sarf edilmiştir:

Toplumu oluşturan bütün bireylere sağlıklı iletişim kurmalarını sağlayacak gerekli dil becerileri kazandırılmalıdır. Onun için de Türkçenin eğitimi ve öğretimi araştırmalarını dikkate almak, bunları meslektaşlarımızla paylaşmak önemli görülmektedir (s. 5).

Türkçenin eğitimi ve öğretimiyle ilgili araştırma ve incelemelerin yer aldığı bu eser aşağıdaki çalışmaları içermektedir:

- “İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi ve 2005 Türkçe Öğretim Programı” (s. 9-30) adlı makalede ilköğretim Türkçe programlarından hareketle Türkçe dil bilgisi öğretiminde gelinen nokta değerlendirilmiştir.
- “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlığına Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi” (s. 31-47) adlı çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının okumaya yönelik tutumlarının hangi değişkenlerden etkilendiği incelenmiştir.
- “Örüntüsü Farklılaştırılmış Metin Kurgularının Öğrencilerin Bilgi İşleme Süreçlerine Etkisi” (s. 49-55) adlı bildiride temel eğitim düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden örüntü farklılaştırma yoluyla elde edilen metin kurgularının öğrencilerin bilgi işleme süreçleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır.
- “Türkçe Öğretmenlerinin Yetiştirilmesine Yönelik Bir Değerlendirme” (s. 57-63) adlı bildiride nitelikli Türkçe öğretmeni yetiştirilmesi için programa konulması gereken bazı dersler gerekçeleriyle birlikte sunulmuştur.

- “Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi” (s. 65-76) adlı makalede Türkçe eğitiminin her aşamasında karşılaşılan yeni kelimelerin öğrencilere nasıl öğretilbileceğine ilişkin yöntemler sunulmuştur.
- “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması” (s. 77-100) adlı makalede ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okumaya yönelik tutumları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.
- “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Kelime Hazinesi Üzerine Bir İnceleme” (s. 101-125) adlı makalede ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım çalışmalarında kullandıkları kelime hazinelerinin ne düzeyde olduğu ve hangi değişkenlerden etkilendiği ele alınmıştır.
- “Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türkçe Öğretimi ve Değer Aktarımı Açısından Önemi” (s. 127-139) başlıklı makalede 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6-8) doğrultusunda Muharrem Ergin’in yayınladığı Dede Korkut Kitabı’ndaki 12 hikâye, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (6, 7. sınıflar) yer alan yirmi değer göz önünde bulundurularak incelenmiş ve hikâyelerdeki değer unsurları sınıflandırılıp bunların Türkçe öğretimindeki önemi ortaya konulmuştur.
- “Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Prozodik Farkındalığın Önemi” (s. 141-157) adlı makalede konuşmanın akustik özelliklerinden perde, frekans, süre ve şiddet gibi birimlerden yararlanılarak tespit edilen prozodik unsurların vurgu ve tonla ilişkisi ortaya konmuştur.
- “Türkçe Ders Kitaplarında (6-8. Sınıflar) Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi” (s. 159-170) başlıklı makalede 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında hangi tür ve temalarda metinlere yer verildiği tespit edilmiştir.
- “İleri Okur ve Üstbilis Eğitimi” (s. 171-188) adlı makalede okuma faaliyetlerinde üst bilişsel süreçlerden yararlanmanın önemine dikkat çekilmiştir.
- “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yazma Tutukluğu Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” (s. 189-209) adlı çalışmada ilköğretim okulları ikinci kademe (6, 7 ve 8. sınıf) öğrencilerinin yazma tutukluğu düzeyleri çeşitli değişkenlere göre tespit edilmeye çalışılmıştır.
- “Okuduğunu Anlama Sürecinde Çıkarım Yapma Becerisinin İşlevi” (s. 211-222) adlı makalede okuma-anlama sürecinde çıkarım yapma becerisi ve bu beceriyi geliştirmenin önemi vurgulanmıştır.

- “Dil Psikolojisi ve Türkçe Öğretimi” (s. 223-248) adlı makalede Türkçenin eğitimi ve öğretimi sürecinde dil psikolojisi alanından yararlanmanın önemi üzerinde durulur.

- “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bilgisayar Kullanma Yeterliklerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” (s. 249-260) adlı çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının bilgisayar kullanma becerileri yeterlik düzeylerini ortaya çıkarıp eksik noktalara çözüm önerileri getirmenin yanı sıra öğrencilerin lisans düzeyinde gördükleri Bilgisayar derslerinin de amaca uygun olup olmadığı incelenmiştir.

- “Deyimlerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Etkisi” (s. 261-272) adlı makalede deyimlerin öğretiminde aktif öğrenme tekniklerinden eğitimsel oyun, karşılıklı öğretim, keşfederek öğrenme ve araştırarak öğrenmenin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin deyimleri öğrenmeleri üzerine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkçe Öğretimi Üzerine Araştırma ve İncelemeler, Türkçenin eğitimi ve öğretimiyle uğraşanlar açısından önem taşımaktadır. Yaptığı çalışmalarla özellikle genç araştırmacılara yeni ufuklar açan Prof. Dr. Murat Özbay’ı kutlar, başarılı çalışmalarının devamını dileriz.